

A KÖZÖSSÉGI GYAKORLAT JELENTŐSÉGE A TANÁRKÉPZÉSBEN AZ ELTE RADNÓTI MIKLÓS GYAKORLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GYAKORLÓ GIMNÁZIUM KÖZÖSSÉGI PROGRAMJAINAK TÜKRÉBEN

Háttér tanulmány

Sziklai Gábor

2014.10.01.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Tartalom

Bevezető.....	2
„Iskolapéllda”: szabadidős programok az ELTE Radnótiban	2
Közösségi programok szervezése, mint az osztályfőnöki munka része	5
A „nyereség”	6
Értékek.....	7
A közösségi gyakorlat fontossága a tanárképzésben	8
Javaslat.....	9
Összegzés	10

Bevezető

1981-ben tettem be a lábam kisdíákként az ELTE Radnóti Miklós Gyakorlóiskolába. Kisgyerekként, majd ifiként is átéltem, hogy milyen jó együtt játszani, együtt lenni egy jó közösségben, mennyire fontos, hogy megismerjük egymást, és milyen jó érzés az, amikor szeretetet és odafigyelést adunk és kapunk. Érettségi után sem szakadtam el a diákélettől, öregdiákként visszajárva szerveztem programokat, táborokat. 1998-ban, amikor tanítani hívtak a Radnótiba, szinte természetes volt, hogy engem bíztak meg a 10-14 éves korosztálynak szóló szabadidős programok szervezésével és az ifik munkájának összefogásával, irányításával.

25-40 fős ificsapattal szervezzük év közben a kisgimnazisták iskolán belüli szabadidős tevékenységét, illetve nyáron az úgynevezett Nomád Tábort. Havonta egyszer, péntek délután játékdélután, sportversenyt, vagy vetélkedőt, évente egyszer diákszínjátzó fesztivált, két évente Ki Mit Tud?-ot szervezünk, nyáron pedig szintén a kisgimnazisták (10-14 éves korosztály) számára tábort.

Hiszek abban, hogy a diákokat a szabadidős tevékenységeken keresztül ismerhetjük meg alaposabban, hiszen az jellemzi őket a legjobban, hogy hogyan és mivel töltik el szabadidejüket, mi az, ami érdekli őket, mivel lehet őket „elcsábítani” az iskolai rendezvényekre. A tanórákon kívüli programokon figyelhetjük meg, hogyan viselkednek társaságban, „valós” élethelyzetekben a diákok. A később ifivé lett diákok közül többen is megfogalmazták később, hogy ezek a programok – akár résztvevőként, akár szervezőként voltak rajtuk jelen - milyen sokat adtak hozzá személyes értékrendjük alakulásához.

„Iskolapélda”: szabadidős programok az ELTE Radnótiban

Iskolánkban évről évre sokan jelentkeznek kilencedikes korukban **ifinek**, hiszen kisdíákként azt látták, hogy az ifiket mindenki ismeri, a gyerekek felnéznek rájuk, szeretik őket. Év elején mindig nagy létszámú csapat kezd neki az éves program tervezésének. Év közben aztán jópáran lemorzsolódnak, mert rájönnek, hogy az „ifiskedés” sok munkával is jár, amire nem mindenkinek van ereje, ideje. Általában 25-40 fő között mozog az ifik létszáma.

Mivel nagyon sokféle esemény zajlik egy évben, fontos, hogy év elején pontos programtervet készítsünk. Szeptember végén háromnapos **ifitáborban** dolgozzuk ki az éves programunkat, illetve nagy gondot fordítunk az új ifik képzésére, csapatba illesztésére is. Sokat játszunk együtt, egyrészt azért, mert a közös jó élmény feloldja az újonnan csatlakozókat, másrészt megtanítjuk egymást, hogy mennyi mindenre kell odafigyelni egy játék levezetése közben. Sokat elemezzük a nyári táborban előforduló helyzeteket, igyekezve ötleteket, megoldásokat találni egy-egy probléma megoldására. Kipróbálunk új játékokat is, ezzel frissítve a repertoárunkat. Az ifitábor végére elkészítjük az éves programjaink időbeosztását, valamint kialakul az új osztályok ificsapata.

Évközben a közös, nagy programok szervezésén túl ugyanis van még egy fontos feladatuk az erre vállalkozóknak. **„Osztályifiként”**, 3-4 fős kiscsoportokban rendszeresen járnak egy-egy osztályhoz. Sok osztályfőnöknek könnyítik meg a dolgát: klubdélutánokat, közös korcsolyázást, mozizást, karácsonyi ajándékozást, osztályfarsangot, kirándulást szerveznek, melyre szívesebben járnak a gyerekek, mintha „csupán” az osztályfőnök hirdetné meg ezeket. Ezzel észrevétlenül segítik a közösség összekovácsolódását. Emellett igyekeznek a köztudottan egyre több különóra dacára is minél inkább bevinni a gyerekeket a közös délutáni programokba.

A tanév során havonta, péntek délután az iskola Dísztermében szoktunk **játékdélután**at hirdetni. Vannak évek, amikor ezeknek a délutánoknak van egy összefogó kerete, például az egyes délutánok egy-egy szín, ország, földrész, történelmi korszak vagy épp mese köré csoportosított játékokból állnak. Az ifik ilyenkor sok-sok programelemmel készülnek, és a gyerekek egyénileg, vagy kiscsoportokban kötetlenül játszhatnak. Vannak hagyományosabb tematikájú délutánjaink is, például farsangot is szoktunk szervezni, de ilyenkor mindig kitalálunk valami extrát is a jelmezverseny mellé, hogy minden korosztály jól érezze magát. Az utóbbi néhány évben egyre népszerűbbek a társasjáték-délutánok is, ugyanis otthon ritkán ülnek le a szülők a gyerekekkel hosszabb időt igénylő játékot játszani, illetve családi körben nincs lehetőség az 5-6-8 résztvevővel igazán izgalmas játékok kipróbálására. Az iskolában viszont mindenki megtalálja a kellő számú társaságát és új játékokat is kipróbálhat.

Az utóbbi tíz évben megrendezzük a **Halloween** délutánt is, ezt hagyományosan csak az új ifik szervezik. Itt kipróbálhatják egy kicsit önmagukat és belekóstolhatnak a programszervezés minden részletébe. Körülbelül 100 kisgyerek szokott eljönni erre az alkalomra, ezért nagy odafigyelést és sok munkát jelent a szervezés. A megvalósítás is sokrétű: jelmezes felvonulás, alkalomhoz illő rövid játékok, töklámpás-faragás és végül egy kis szellemkastély-élmény várja a kisdíákokat. Az új ifiknek is nagy élmény ez, mert itt tapasztalhatják meg először, hogy milyen sok múlik az előkészítésen és az összmunkán. A gyerekek öröme pedig nagy motivációt ad az új ifiknek a későbbi munkához.

Karácsony közeledtével **kézműves, mézeskalács-sütögetős** délutánt is tartunk, mert azt vettük észre, hogy sokaknak gond, mikor és milyen ajándékot készítsenek szüleinek, barátainak. Így helyben, hozzáértők segítségével (és főleg titokban!) szebbnél szebb ajándékok készülnek. Az utóbbi években szinte alig férünk el a kézműves teremben és annyi mézeskalács sült, hogy a gyerekek nem győzik hazavinni. Volt, amikor néhány nem ifi nagygyimnazista is kedvet kapott és csatlakozott hozzánk. A hangulat mindig kitűnő, amit azért jó látni, mert nem minden gyerek szeret kézműveskedni, de itt valahogy mindenkiből ki lehet hozni valami remekművet.

Évente kétszer-háromszor **filmklubot** hirdetünk meg. A gyerekek 3-4 film közül előzetes szavazással választhatják ki, melyiket néznék a legszívesebben. Az ifik még pattogatott kukoricát is készítenek a 40-50 nézőnek, hogy teljes legyen a moziélmény. Egy szülőltől hallottam vissza, hogy nagyon örül ennek a lehetőségnek, mert a kamasz gyerekeke vele már nem szívesen megy moziba, ő viszont félti elengedni egy plázába.

A számháború még mindig az egyik legkedveltebb szórakozás. Minden táborban játsszuk, de évekkal ezelőtt néhányan felvetették, hogy miért ne lehetne évközben, épületen belül is. Szerencsére az iskolánk épülete elég zezugos ahhoz, hogy izgalmas legyen bent játszani. Kipróbáltuk, nagy siker lett. Azóta minden évben rendezünk egyszer számháborút.

Természetesen nagyon sok gyerek szeret **sportolni**, mozogni az iskolánkban. Így érthető, hogy az általunk szervezett sportprogramok is népszerűek. A tavaszi focikupának már több mint 30 éves hagyománya van. Az osztályok állíthatnak ki csapatokat, de díjazzuk a legnépesebb szurkolótábort is, buzdítva ezzel, hogy minél többen eljöjjenek, s ne csak a fiúk. A kosárlabda, röplabda és a floorball is közkedvelt. Ezekre a versenyekre vegyes (fiú-lány) csapatokkal kell nevezni és itt is nagy szurkolótáborok szoktak szerveződni. A mérkőzéseken ifik bíraskodnak. Nagyon komolyan veszik ezt a feladatot, igyekeznek betartatni a szabályokat, és ügyelnek a sportszerűség, a fairplay megőrzésére. A

gyerekek elfogadják ítéleteiket, nagyon ritkák a veszekedések, szinte soha sem kellett még beavatkozni a játékvezetésbe.

Tavaly nagy sikerrel rendeztünk meg egy **kviddics**-bajnokságot. Több okból is érdekes volt az esemény. Egyrészt sokat gondolkoztunk azon, hogyan lehet ezt a varázslóvilág-beli játékot átültetni a mi (mugli) világunkba úgy, hogy az élvezhető és érthető legyen. Másrészt figyelni kellett a gyerekek biztonságára, mert a helyszín a Városliget volt. Az ifik nagyon akarták ezt a programot és a jó szervezésnek meglett a gyümölcse: száznál is többen játszottunk együtt! Mindig örülök, ha az ifik kitalálnak valami új játékot, aminek sikere van. Ilyenkor sok olyan gyerek is csatlakozik, akik addig nem nagyon vettek részt más programjainkon. Valószínű, hogy a közös élmény hatására gyakrabban eljönnek.

2000 óta két évente rendezünk **Ki Mit Tud?**-ot, melyen a tizenkét évfolyam bármely diákja felléphet. Ez az egyetlen olyan iskolai program, amelyen a hatévestől a tizennyolc évesig bárki szerepelhet ugyanazon közönség előtt. Itt egy kisdíák is érhet el közönségsikert a nagyok előtt, és tehet szert ismertségre, elismertségre. Ez adja a rendezvény nagyszerűségét. Itt is nagy szerep hárul az ifikre, akik „felkutatják”, sokszor meggyőzik a tehetségeket, hogy induljanak, szerepeljenek. Sokszor vállalják el, hogy együtt próbálnak a kicsikkel, felkészítik őket a versenyre. A verseny lebonyolításában is segídkeznek, hiszen általában, több mint százan állnak aznap színpadra.

Iskolánk életében az egyik legnagyobb hagyományokra visszatekintő évközi esemény az **Osztályszínpadok Fesztiválja**. Ez egy olyan kétdélutános rendezvény, amelyen bármely kisgimnazista osztály felléphet egy 20-30 perces színdarabbal. Az osztályok hónapokon át készülnek, próbálnak, jelmezeket, díszleteket készítenek a nagy eseményre. Nagyon nagy a presztízse a versenynek, így igyekszünk minél több díjat kiosztani. Az iskola tanáraiból, diákjaiból, hozzáértő öregdiákjainkból álló zsűrinek mindig nehéz a dolga, mert a bemutatott darabok többsége bármely közönség előtt megállná a helyét. Egy osztályközösséget nagyon jól össze tud fogni egy darab elkészítése. Sokat tanulnak meg közben egymásról: kire mennyire lehet számítani, ki játszik tehetségesen, kinek vannak jó ötletei, ki készít szép díszleteket, ki színezi zenével vagy hangeffektekkal a műsort. És ami a legfontosabb: megtanulnak együttműködni a darab, az osztály érdekében. Nagyon nagy munka ez egy osztály és az osztályfőnök, vagy a velük a darabot készítő más felnőtt (magyartanár, más tanár, tanárjelölt, vagy akár szülő) számára. Sok osztálynál az ifik is segítenek a próbákon. Megéri a sok munka: az osztályközösségre hosszan tartó hatást gyakorló élménnyel lesznek gazdagabbak a gyerekek.

Az ifik által szervezett programokon kívül az iskola **Diákönkormányzatában** tevékenykedő DÖKösök is szerveznek programokat, főként a nagygimnazistáknak (15-19 évesek).

Papírgyűjtést eddig évente kétszer hirdettek meg. Ebben a legtöbb osztály kiveszi a részét, hiszen a csokoládédíjak mellett a győztes osztály egy szabadnapot nyer, amelyet közös kirándulásra használhatnak fel.

A **RadFeszt** egy olyan összművészeti fesztivál, ahol különböző képzőművészeti kiállítások mellett radnótis zenekarok lépnek fel, nagy sikerrel.

Filmklubot általában egy-egy felkért tanár szervez: hetente vetítenek egy filmet, amelyet beszélgetés, vita követ.

Hosszú évekig működött, de az utóbbi években szünetel a **Radnóti Tudományegyetem**. Ennek keretében alkalmasszerűen, különböző témában hívtak neves előadókat az iskolába.

A nagygyimnazisták számára is szerveznek futballtornákat, illetve néha összejön egy tanár-diák meccs is évközben, ami igazán sok diákot vonz. Néhány éven át sikerült megszervezni a **24 órás focibajnokságot is**. Sajnos viselkedési problémák miatt be kellett szüntetni ezt a rendezvényt. Kár.

A **ShowHajtás** fogalommá vált az iskolánkban. Egy lelkes kolléga évtizedek óta szervezi régi tanítványával a nagygyimnazisták számára. A többnapos esemény alatt az osztályoknak viccesebb-nél viccesebb feladatokat kell megoldaniuk, minél kreatívabb módon. Nagyon sokat számít, hogy mennyire képes egy osztályközösség összedolgozni. Egyrészt annyi a feladat, hogy meg kell tudni osztani, másrészt csak az az osztály nyerhet, amelynek legalább a kétharmada jelen van a verseny végén.

Az utóbbi években sor került még játékonysági **vásárra**, bohapiacra is. Ezek a programok is sok szervezést igényelnek, de itt segítségünkre vannak a szülők és az öregdiákok.

Az évközi programok mellett nagyon fontosak a közösségi szellem kialakításában a nyári **táborok**. Minden nyáron 25-30 féle tábort szerveznek a kollégák. Többsége osztálytábor, de vannak évtizedes hagyományokkal rendelkező táboraink is. Minden korosztály választhat magának a lehetőségek közül: szaktárgyakhoz kapcsolódó, korosztályhoz köthető táborok, vízitúrák stb.

Az iskola legnagyobb létszámú tábora a **Nomád Tábor**. Minden évben kb. 120 kisgyimnazista gyerek és 20 nagygyimnazista ifi tölt el 10 napot 5-6 „öregdiák” és néhány tanár szervezésében egy városoktól távol eső táborhelyen. A gyerekeket 10 csoportba osztjuk, ügyelve arra, hogy a korosztályok arányosan keveredjenek. Minden kis csoportot két ifi vezet, akik a gyerekekkel együtt oldják meg a feladatokat, vagy készülnek fel a napi játékokra. Minden évben van egy összefogó „keret”, amelyre ráépül a tábor programja. Voltunk már kalózok, rómaiak, üzletemberek, lovagok, kézművesek.

Büszke vagyok rá, hogy iskolánk évtizedek óta sikerrel igyekszik továbbörökíteni a **tolerancia, az empátia, a másoknak való segítségnyújtás, a közösség szeretetének fontosságát**. Ebben a programokon túl szerepet játszanak az ifik is, akik diákként tapasztalhatják meg az értékek megőrzésének felelősségét. Iskolánkban hagyományosan nagy érték a korosztályok közötti jó viszony, egymás tisztelete, amely az iskola egész hangulatát befolyásolja. Az együttműködési készség a tanórákon is érezhető, melyért sok tanárjelölt is hálás.

Közösségi programok szervezése, mint az osztályfőnöki munka része

Az osztályfőnöknek többek közt **meg kell szerveznie az osztály életét**, csapattá kell gyúrnia 26-36 gyereket. Ő az a pedagógus, akinek a legtöbbet kell tudnia a gyerekekről, aki a legközelebbi kapcsolatba kerül velük. A gyerekek megismeréséhez a legjobb eszköz a minél több közös élmény megszerzése. A tanár itt jobbra saját korábbi tapasztalataira és kreativitására hagyatkozik, mert azt sehol nem tanítják, hogyan kell megszervezni egy osztálykirándulást, egy karácsonyi ünnepet, egy farsangot, vagy egy színházlátogatást.

A szervezés nem csupán abból áll, hogy lefoglaljuk a helyszínt, beszedjük a pénzt, megszervezzük az utazást, tájékoztatjuk a gyerekeket és a szülőket. A programokra alaposan fel kell készülni, mert azokat **meg kell tölteni tartalommal**. Sokszor ebben nem vagyunk elég felkészültek. Meg kell tanulnunk – újra – játszani a gyerekekkel, meg kell tudnunk tervezni egy olyan, 2-3 napot kitöltő programsort, mely a

korosztálynak érdekes. Tudnunk kell szabályokat felállítani és elfogadtatni, melyeket az évek során a gyerekek életkorának megfelelően módosíthatunk. Sőt, nagyon hasznos diáknak és tanárnak egyaránt, ha magukat a gyerekeket is bevonjuk a programok kitalálásába, később önálló szervezési feladatokat adunk nekik életkoruknak megfelelően. Néhány év alatt fokozatosan el lehet érni, hogy az osztályközösség programjait közösen, közös felelősségvállalással szervezzük meg. Ez később minden más munkaformára pozitívan hat. A közösségi gyakorlatnak szerintem az az egyik feladata, hogy betekintést nyújtson az osztályfőnök ilyen jellegű munkájába.

A „nyereség”

Mit nyerhetünk, ha sok közösségi programon veszünk részt, illetve ha magunk is szervezünk ilyen eseményeket az iskolában? A legszembetűnőbb nyereség az **ismertség**: ha egy tanár mindig ott van a programokon, vagy ő szervezi azokat, akkor legalább a nevét, de jó esetben a személyiségét is megismerik a gyerekek. Tudják, hogy számíthatnak rá minden helyzetben, hiszen, ha együtt játszik velük, vagy a táborban egy betegség alkalmával vigyáz rájuk, akkor a kialakuló mély bizalom az osztálytermi körülmények között is megmarad. Megismerik az illető értékrendjét, tudni fogják, meddig mehetnek el, mit tart a tanár viccesnek, s mi az, amit nem visel el. Ezután jelentősen kevesebb a fegyelmezési probléma az órákon.

A közös élmények által a tanár is nagyon sokat megtud a diákokról: mélyebben, más – „emberibb” - oldalukról ismeri meg őket, s nem csak azokat, akiket tanít! Ez kialakítja a **kölcsönös bizalmat**. Ha azt tapasztalják, hogy fontosak a gondolataik, akkor nehézségeikkel, problémáikkal is a jól megismert tanárhoz fordulnak. A gyerekek más oldalról való megismerése a tantestület egésze számára is **többletinformációkat** hordozhat, árnyalhatja az egyes gyerekekről vagy osztályközösségekről kialakult képet. Többször előfordul, hogy egy diákról egy tanárnak, vagy épp az osztályfőnökének rossz a véleménye, de miután kiderül, hogy a gyerek egy közösségi programon, vagy táborban milyen nagyszerű dolgokra képes, pl. milyen jól bánik a kisebbekkel, a tanár átértékeli véleményét.

A bizalom és ismertség természetesen nagy felelősséggel is jár, hiszen a tanár vagy bármilyen programszervező viselkedése nagyon erősen hat a gyerekekre, **példaként szolgál**. Ez akár abban is megmutatkozhat, hogy a diákok követik beszédstílusát, szokásait, ezáltal észrevétlenül alakítva saját értékrendjüket.

A legkézzelfoghatóbb nyereség a **szervezési készség fejlődése** és a megvalósításban szerzhető rutin. Erre amúgy is szükség van az óratervezésnél, valamint a tanórákon is. Azzal, hogy egy program során bevezetjük a gyerekeket a játékba, egyértelműsítjük a kereteket, tapasztalatot, rutint és **magabiztosságot** szerezhetünk, amely könnyen hasznosítható a tanórákon a feladatok elmagyarázásánál, az érthető, követhető utasítások kiadásánál. Egy közösségi program szervezése kapcsán nagyon jól meg lehet tanulni, hogy hogyan kell lépésekre bontani a tervezési és megvalósítási szakaszt és hogyan kell felkészülni a várható nehézségekre, a különböző gyermeki reakciókra. Aki ezt megtanulja, annak órai körülmények között sem lesz probléma a csoportmunka megszervezése, vagy egy projekt előkészítése.

További nyereség a **kapcsolatteremtési és kommunikációs készségek** fejlődése. Hamar meg lehet tanulni, hogyan kell kiállni akár száz ember elé és érthetően kifejezni magunkat. Gyakorolhatjuk az

érvelést, a meggyőzést, a motiválást, sikerélményeket szerezhethetünk. Ilyen helyzetekben még a nyitottság is „tanulható”, az odafigyelési készség, az empátia is fejleszhető. Ezek a készségek a jelöltek általános pedagógiai fejlődését is szolgálják, ezért a közösségi feladatok jól kiegészítik a „hagyományos”, szakmai gyakorlatot.

Az osztályfőnökségről szólva már említettem, mennyire fontos feladat egy **jól együttműködő** közösség kialakítása és az életkornak megfelelő folyamatos fejlesztése. Egy közösség akkor működik jól, ha tagjai képesek kooperálni: programjaink sikere is ezen múlik. Ha egy szabadidős program alatt a gyerekek azt tapasztalják, hogy érdemes és jó együttműködni, akkor az órákon is könnyebb rávenni őket, hogy támogassák egymást, figyeljenek oda a másokra is. Sőt! Tanárként sokkal könnyebb célt érni, ha tudják rólam, hogy érdemes velem együtt dolgozni. Fordítva is igaz. A tanár is megtanulja elfogadni a gyerekek gondolatait, ötleteit és egyenrangú félként részt venni a munkában.

Értékek

„Ma a pedagógusnak érett, perfekt személyiségnek kell lennie, mert hatásának záloga nem valamifajta külső értékrend, hanem saját hitelessége, azaz ő maga.”¹

Egyetértek Gábor Kálmán ifjúságkutatóval, hiszen egy kis odafigyeléssel - és nem elfelejtve azt, hogy felnőttkorunkra kialakult értékrendünk milyen gazdag széletét kaptuk gyerekként az iskolától - találhatóak olyan kapaszkodók, melyek segítségével **hiteles** lehet egy pedagógus. Úgy gondolom, hogy meg lehet őrizni és át lehet adni olyan értékeket a közösségi programok alkalmával, melyek a pedagógus és a gyerek személyiségének is meghatározó pillérei.

Az első és talán a legerősebb érték **a közösség erejében** rejlik. Alapszükségletünk, hogy tartozzunk valahová. Pontosan ezért fontos, hogy olyan alternatívát mutassunk a gyerekeknek, ahol biztonságos körülmények között, jó élményeket szerezhethetnek egy olyan közösségben, ahol fontosnak érezhetik magukat. Ha sikerül megnyernünk programjaink számára a gyerekeket, akkor bízhatunk abban, hogy viselkedési, szórakozási kultúrájuk az ott tapasztalható értékek mentén alakul majd a későbbiekben, más helyzetekben is. Már kisgyerekként megtanulhatnak közösségben játszani egymással és küzdeni egymásért, tisztelni, elfogadni és meghallgatni a másikat, függetlenül a korától. Iskolánkban mindennapos a korosztályokon átívelő barátság, nagyon ritka az évfolyamok közötti villongás. Vannak gyerekek, akik saját korosztályukba, osztályukba nehezen illeszkednek be. Az általunk szervezett programok, illetve az ifik közössége is lehetőség arra, hogy ők is társakat találjanak, másoktól több megértést, sőt elismerést kapjanak.

Számomra az egyik legkedvesebb érték a **gyermekszeretet**. Tanárként ez természetes, de megpróbálni átadni, majd „működni” látni nagyon jó érzés. Öröm megtapasztalni, hogy mennyi nagygyimnazista foglalkozik szívesen, szeretettel és odafigyeléssel a kisebbekkel, s hogy ez mennyire meg tudja változtatni gondolkodásmódjukat.

A programszervezés egy része **kreativitást** kíván, de játékaink is sokszor arra épülnek, hogy a gyerekek használják kreativitásukat. Értéknek tekintjük az ötletes megoldásokat, akárkitől jönnek is: egy

---

¹ Gábor K.: "Szigetlakók" és mások - az ifjúságkutató szemével. Riporter: Földes Petra, *Új pedagógiai szemle*, 2000. szeptember 5., 55-62. o. Letöltve: 2008. december 18

kisgyereknek is lehet ugyanolyan jó ötlete, mint egy nagyobbaknak. Az órákon leginkább a csoport- és a projektmunka során kamatoztathatják kreativitásukat a gyerekek.

Az **együttműködés** képességének értékét talán nem kell hangsúlyozni. Fontos ez tanár-diák, diák-diák viszonylatban, de az élet más területén is. Programjainkon, táborainkban alapvető, hogy ki kell alakulnia egy olyan szellemiségnek, ahol mindenki képes együttműködni a társaival. A legjobb példák erre a Nomád Táborok kiscsoportjai. A csoport-összejövetelekről is szólnak, hogy hogyan tud az ifi a csapatából egy együttműködő közösséget létrehozni, ahol mindenkinek megvan a helye és a feladata. Az ifi gyakran szembesül azzal, hogy vannak számára szimpatikusabb és kevésbé szimpatikus gyerekek, vagy olyanok, akik a többiekénél kevésbé, netán lassabban nyílnak meg. Érzelmét, előítéleteit le kell küzdenie, és mindenkivel szemben ugyanolyan nyitottnak, toleránsnak, empátikusnak kell lennie. Az iskola közösségi életére nagy hatással tud lenni, ha az együttműködés formái kialakulnak.

Ma a kooperációs készség, a hatékony csapatmunka felértékelődött, nagyon szükség van rá a munkahelyeken. Éppen ezért az új oktatási módszerekben egyértelműen megtalálhatók a kooperációra való nevelési folyamat elemei. A gyerekek akkor fognak együtt dolgozni, egymásért tenni, ha látják értelmét, ha látnak példát maguk előtt, és jól érzik magukat közben, sikerélményeik vannak. A táborokban azt élik meg az ifik, és mesélik el szinte minden tábor utáni értékeléskor, hogy olyan gyerekeket is sikerült bevonniuk a munkába, akiket a tanárok kifejezetten nem tartottak együttműködőnek, illetve olyanokat, akik a tábor kezdetén még passzívok voltak. Néha az is előfordul, hogy az előző évben még passzív táborozó a következő évben lelkes csapattaggá válik. Ezt a fejlődést az iskolába is magukkal viszik a gyerekek, a kollégáktól való visszajelzésekből és saját tapasztalatomból is ez derül ki.

A közösségi együttlétnek vannak bizonyos **szabályai**. A legegyszerűbb játék sem működne a szabályok betartása nélkül. Ha sokat játszunk a gyerekekkel, akkor hamar rájönnek arra, hogy érdemes megtanulni és betartani a szabályokat, mert csak úgy lehet élvezni a játékot. Egy osztálytábornak, de egy tanórának is megvannak a maga szabályai. Fontos, hogy tudjunk követhető, következetes szabályokat alkotni, akár a gyerekekkel együtt, a gyerekekkel megállapodva. Ha jól működnek a szabályok, akkor a gyerekek több önállóságot, bizalmat is kaphatnak, amivel megtanulnak élni.

A közösségi gyakorlat fontossága a tanárképzésben

A tanárjelöltek hosszú, illetve rövid szakmai gyakorlatába nagyon kevésbé fér bele, hogy a **szakórán kívül is „találkozzanak” a diákokkal**. Egyetemi éveik alatt sem jut túl sok idő arra, hogy a gyakorlatban foglalkozzanak gyerekekkel. Valószínűleg valamennyi szervezési alapismeretet elsajátítanak tanulmányaik során, és talán vannak, akik gyakorlataik alkalmával bepillantanak egy iskola, vagy egy osztály közösségi életébe is. Mégis azt látom, hogy a már évek óta tanító tanároknak is nehézséget jelent, ha először lesznek osztályfőnökök, egy kezdő tanárnak pedig nem egyszerű feladat egy új tanulócsoport megismerése.

Sok keserűséget, sok problémát lehetne megelőzni, ha több technikát ismernénk egy csoport összerázására, egy-egy gyerek megismerésére. Az elméletben megtanult pedagógiai és pszichológiai ismereteket ugyanis gyakorlat nélkül nagyon nehéz „élesben” alkalmazni. Hiszen minden iskola, minden

csoport, minden gyerek és minden helyzet más: csak a **rutin** segít, csak a gyakorlati tapasztalatok tudják könnyebbé tenni a problémás helyzetek megoldását.

Gyakorlat kell hozzá és sok tapasztalat, amíg megtanuljuk a **szervezési feladatok lépéseit**, az előkészítéstől kezdve a megvalósításon keresztül a feladat lezárásáig, a reflexióig. A tanári munka szinte minden pillanata megkívánja, hogy képesek legyünk tervezni, irányítani, kommunikálni, kooperálni úgy, hogy közben a gyerekek életkorát, személyiségét és képességeit messzemenőig figyelembe vesszük. Egy tanár sokszor csak a szakórán kerül kapcsolatba a gyerekekkel és csak egyféle információt kap a diákokról. Csak azt tudja, látja, hogy az adott órán hogyan viselkednek. Ez a kép nem mindig árulja el a teljes valóságot, sőt néha nagyon torz lehet.

A közösségi programok alatt van lehetőség megfigyelni a gyerekeket „**életszerűbb**” **helyzetekben**, melyek hitelesebb képet festenek a személyiségükről, érdeklődési körükről, tehetségükről. A cél az, hogy minél jobban megismerjük a gyerekeket, mert akkor könnyebben tudunk velük dolgozni, jobban meg tudjuk érteni reakcióikat, jobban el tudjuk fogadni viselkedésüket. Ez fordítva is így működik. Egy tanár is könnyebben meg tudja mutatni énjét az osztálytermen kívül, és közvetlenebb kapcsolatot tud kialakítani a gyerekekkel. Egy osztályfőnöknek is nagy segítség, ha kapcsolata a gyerekekkel azon alapul, hogy mennyire ismerik egymást.

Az **osztályfőnök** rengeteg olyan szervezési feladattal szembesül, amit szaktanárként nem kell elvégezni, így a tanárképzésből kimaradhat. Ha a tanárképzésben szentelünk rá időt és energiát arra is, hogy gyakorlatban szerezzünk alapismereteket szervezési és az osztályfőnöki munka feladataiból, akkor könnyebben lehet megkezdeni az „igazi” tanári munkát.

A friss elméleti pedagógiai és pszichológiai ismeretek birtokában lévő tanárjelöltek a **közösségi gyakorlat** alatt testközelből is megtapasztalhatják azokat a technikákat, jó gyakorlatokat, melyek tanári munkájuk során segítségükre lesznek a programok szervezésekor, az osztályközösségek kialakításakor, valamint megkönnyítik számukra a gyerekek jobb megismerését. Akár külön gyakorlatként, akár a hosszú gyakorlat mellett, ugyanabban az iskolában kerül rá sor, a tervezett közösségi gyakorlat mindenképpen hasznos, a tanárképzésből eddig hiányzó készségek és ismeretek megszerzését teszi majd lehetővé.

Javaslat

A közösségi gyakorlat idejére 4 nagyobb feladatot terveznék a jelöltek számára.

1. Programszervezés egy osztály számára és közben egy-egy gyerek megfigyelése

Fontosnak tartom, hogy a szervezendő program célja a közös játék legyen. Ezért nem múzeumlátogatást szerveztetnék a jelölttel, hanem például csapatépítési szándékú játékot év elején, vagy egy farsangi/karácsonyi bulit, vagy egy közös játékdélutánt. A lényege, hogy élményszerű, kreativitásra épülő, közös szórakozás legyen. Pluszfeladatként mindemellett egy-két gyereket meg kellene figyelni és elemezni viselkedésüket abból a szempontból, hogy milyen különbségek fedezhetők fel a tanórai és az azon kívüli megnyilvánulásaikban.

2. Egy nagyszabású, sok gyereket érintő iskolai programon való részvétel és közben a szervezők megfigyelése

Egy nagy iskolai rendezvény során, mint amilyen például egy sportverseny, egy Ki Mit Tud?, vagy egy sokcsapatos vetélkedő, a szervezés minden lépéséről lehetne ismereteket szerezni. Ezzel párhuzamosan lenne lehetőség a szervezőkkel való megismerkedésre, a folyamat végigkísérésére az ő szemszögükből. A program előtt interjú lehetne készíteni a szervezőkkel szándékaikról, céljaikról, elképzeléseikről, majd ezt össze lehetne vetni a program lebonyolítása során szerzett tapasztalatokkal. Egy reflexió zárná a programot, ami értékelné a szervezés sikerességét, és elemezné a szervezők munkáját.

3. Többnapos program (pl. tábor, osztálytábor) szervezésében való közreműködés, esetleg részvétel, jegyzőkönyvírás

Egy többnapos program szervezése az ezzel foglalkozó kollégákra nagyon sok többletfeladatot ró az év során. Érdeemes belelátni és jegyzőkönyvet írni a sok feladatról, hogyan épül fel a program, milyen nehézségek adódhatnak. Természetesen nem lehet elvárni a részvételt egy ilyen – sokszor költséges - programon, bár nagyon sok tapasztalat szerezhető a helyszínen. Ha mégis van mód rá, akkor nagyon jó, ha a jelölt részt tud venni legalább egy részén a programnak és ezalatt naplót is tud vezetni, hogy az előre megbeszélt szempontok alapján elemezze a tevékenységeket.

4. Az osztályfőnöki munka szervezési feladatainak megismerése

Egy osztály életének megszervezése érdekes feladat. Érdeemes belepillantani, hogy pl. egy új tanév elején, vagy egy érettségi előtt álló osztály esetén mennyi szervezési feladatot kell ellátnia az osztályfőnöknek. A jelölt részt tud venni az osztályfőnöki értekezleten, az osztályozó konferencián, osztályfőnöki órákon. Szintén tanulságos megfigyelnie egy osztályfőnök felkészülését a szülői értekezletekre, fogadóórákra is.

A fentiekén túl még az iskola adottságai és hagyományai mentén lehetőség van nagyon sokféle program látogatására, az iskolai DÖK működésének megismerése is. Minél több programon vesz részt egy tanárjelölt, annál élesebb képet kap a gyerekekről, az iskoláról és a rá váró feladatokról.

Összegzés

Én személyesen is nagyon sokat kaptam attól, hogy sok éve veszek részt és szervezem az iskolai szabadidős programokat. Osztályfőnökként osztályom számára is igyekszem minél több alkalmat biztosítani, hogy együtt játszunk, közös élményeink legyenek, annak érdekében, hogy alaposabban megismerjük egymást. Biztos vagyok benne, hogy más iskolákban is rengeteg olyan pedagógus van, akik szívvel-lélekkel szerveznek hasonló programokat, és sok iskola rendelkezik olyan hagyományos programokkal, amelyekre szívesen járnak a diákok.

Mindenhol meg lehet találni azokat a tanárokat, osztályfőnököket, akik szívesen adják át tapasztalataikat kezdő tanároknak, tanárjelölteknek. Most, a közösségi gyakorlat hiányában a kezdő tanárok sokszor egyedül maradnak csoportszervezési problémáikkal, sok idő kell nekik, míg elég tapasztalatot gyűjtenek ezen a téren. Egy új osztályfőnök számára is sokszor nagy nehézséget jelent, hogy hogyan fogjon hozzá egy osztályközösség kialakításához, a gyerekek megismeréséhez. A közösségi gyakorlat alatt valószínűleg nem lehet mindent azonnal megtanulni, de lehetőség van rá,

hogy a jelöltek szembesüljenek azzal, mi vár rájuk, milyen feladatokkal találkoznak majd. Megoldásokat, jó gyakorlatokat lehetnek el tapasztalt pedagógusoktól, melyekre támaszkodhatnak pályájuk során.